

26. VIES DES SAINTS; GAUTIER DE COINCY, *Miracles de Notre-Dame; Vies des Pères*. – Parijs, ca. 1320-1340.

Perkament; [1] + 233 + [1] bladen (dl. I) en [1] + 190 + [1] bladen (dl. II); blad en bladspiegel resp. 420 × 315 mm en 315 × 235 mm (dl. I)/245 mm (dl. II); 3 kolommen; 50 regels; reclamen in lijst en enkele malen op flank van een gestileerd dier (dl. I: fol. 17^v, 25^v, 33^v; dl. II: fol. 11^v, 83^v); overblijfsel van een oude katernsignatuur in het tweede deel op fol. 90^r (aIII). Eén hand (littera textualis). 79 (dl. I) en 124 (dl. II) miniaturen; rode en blauwe filigraaninitialen met dito randversiering. In de bovenmarge van fol. 1^r in het eerste deel: Pertinet ad carthusiensis in Zelhem prope Dyest (eerste helft 15de eeuw); op fol. [190]^ra van het tweede deel: Dit boik behoirt to[*f*] den chartrosen van Seelhem by Dyest (Oostnederlands, einde 14de eeuw). Het eerste deel bestaat uit een zeventiende-eeuwse rood zeemleren band (volgens een ongepubliceerde mededeling van Prosper Verheyden) op kartonnen platten; bruin bazaansleren rug, versierd en betiteld (LA LEGENDE DOREE) in goudstempeling. Het tweede deel heeft een negentiende-eeuwse bruin kalfsleren band op kartonnen platten, die afgeboord zijn met een meandermotief in goudstempeling; beschadigde rug eveneens in gouddruk versierd (o.a. wapenschild van de Belgische dynastie) en betiteld (MIRACLES | DE NOTRE DAME || VIE DES PERES | EN VERS); rugtitel herhaald op een rood marokijn etiket, geplakt op de recto-zijde van het groen marmerpapieren schutblad voorin.

Kleurpl. I-II, afb. 1-16.
Brussel, Koninklijke Bibliotheek, 9225 (dl. I) + 9229-30 (dl. II).

Het eerste deel bevat 77 heiligenlevens in proza, waarvan de inhoud uitvoerig werd geanalyseerd door J. Van den Gheyn, die nochtans foutief 78 levens telt, en door P. Meyer, die op zijn beurt onvolledig 71 levens beschrijft. Men late zich niet misleiden door de formulering *Légende dorée* in de algemene titel op fol. 1^r. Deze legendenverzameling is geenszins een vertaling van de *Legenda aurea* van Jacobus de Voragine, o.p. († 1298), maar het is een compilatie uit andere legendaria, waarvan de ontleende teksten nadien door meerdere vertalers uit het Latijn in het Frans zijn overgezet. De levens van de heiligen Hiëronymus, Benedictus, Martinus, Brixius, Paulinus van Nola, Malchus en Paulus Simplex (fol. 157^r-180^v) zouden zijn vertaald door Wauchier de Denain, een seculier geestelijke, die in het begin van de 13de eeuw in Vlaanderen leefde; de vertaler van het leven van de heilige Leonardus (fol. 188^r-190^r) is

vermoedelijk de verder onbekende Rogier de Longastre (Longatix). Uit een slechts gedeeltelijke tekstovereenkomst beperkt tot de levens van de maagden (fol. 56r^o-65r^o, 67v^o-71r^o, 78v^o-107v^o, 109v^o-114r^o) met deze reeks uit het legendarium bewaard te Chantilly, Musée Condé, 734 (456), dat van 1312 dateert, schuift P. Meyer zeer behoedzaam dit jaartal naar voren als een mogelijke terminus post quem voor het ontstaan van de hier besproken legendenverzameling. Deze vormt samen met de legendaria in Londen, British Library, Add. 17275 (begin 14de eeuw) en in Parijs, Bibliothèque Nationale, fr. 183 en 185 (wellicht midden 14de eeuw) een handschriftelijke groep, die op een gemeenschappelijk origineel teruggaat; de Brusselse heiligenlegenden zouden dit oertype het zuiverst benaderen.

Het tweede deel bevat: 1. Gautier de Coincy († 1236), benedictijn van St-Médard te Soissons, 35 berijmde *Miracles de Notre-Dame*, boek 1 met uitzondering van de lyrische gezangen die aan elk verhaal voorafgaan (fol. 4r^o-52r^o), dat hij omstreeks 1218 ter ere van Notre-Dame de Soissons schreef (boek 2 voltooide hij tussen 1223-1227 en beide tellen 60.000 verzen); 2. 84 *Vies des Pères* (fol. 76r^o-[190]r^o), op het einde van de 13de eeuw als één verzameling ontstaan uit twee reeksen verhalen, die hier tamelijk goed kunnen worden onderscheiden, met name de eerste *Vie des anciens Pères*, samengesteld door iemand uit de omgeving van Parijs op de grens van Champagne, en de tweede *Vie des Pères hermites*, vermoedelijk vervaardigd door een zekere broeder Ernoul de Laigny uit West-Picardië. [F.H.]

A. SANDERUS, *Bibliotheca Belgica Manuscripta*, II, Rijsel, 1644, p. 5, nr. 160 en p. 8, nr. 364; (J. BARROIS), *Bibliothèque prototypographique ou Librairies des fils du roi Jean, Charles V, Jean de Berri, Philippe de Bourgogne et les siens*, Parijs, 1830, p. 1237, nr. 737, p. 128, nr. 746, p. 245, nr. 1712, p. 250, nr. 1745; P. MEYER, *Notice du Ms. 9225 de la Bibliothèque Royale de Belgique (légendier français)*, Romania, 34 (1905), p. 26-43; J. VAN DEN GHEYN, *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque royale de Belgique*, V, Brussel, 1905, p. 335-347, nr. 3354; *Histoire littéraire de la France*, XXXIII, Parijs, 1906, p. 425-429; A. LÅNGFORS, *Notice du manuscrit français 24436 de la Bibliothèque Nationale*, Romania, 41 (1912), p. 206-246, vnl. p. 225; J. MORAWSKI, *L'auteur de la seconde Vie des Pères*, Romania, 47 (1921), p. 381-382; *Le Poème moral. Traité de vie chrétienne écrit dans la région wallonne vers l'an 1200*, ed. A. BAYOT, Brussel-Luik, 1929, p. xv-xvi (Académie Royale de langue et littérature françaises. Textes anciens, 1); A. P. DUCROT-GRANDERYE, *Études sur les „Miracles Notre Dame” de Gautier de Coinci. Description et classement sommaire des manuscrits, notice biographique, édition des Miracles*, Helsinki, 1932, p. 18, 74-75 (Annales Academiae Scientiarum Fennicae, B.XXV-2); J. MORAWSKI, *Notice sur deux manuscrits provenant des anciennes librairies de Bourgogne et du Louvre*, Romania, 59 (1933), p. 431-437, vnl. p. 434-437; J. MORAWSKI, *Les Miracles de Notre-Dame en vers français*, Romania, 61 (1935), p. 145-209, 316-350, vnl. p. 194, 342-345; B. WOLEDGE en H. P. CLIVE, *Répertoire des plus anciens textes en prose française depuis 842 jusqu'aux premières années du XIIIe siècle*, Genève, 1964, p. 125-129 (Publications romanes et françaises, 79). Over de geschiedenis en de verlichting, zie M. SMEYERS en B. CARDON, *Brabant of Parijs? Aantekeningen*

bij een handschrift met vrome legenden, afkomstig uit het kartuizerklooster te Zelem, bij Diest, in deze catalogus, p. 31-99, met verdere literatuur.